

Bálint Endre (1914-1986)

„Felszállott a szépségmadár...”, 1961.

Olaj, fa, 18x61 cm
Jelezve hátoldalon:
Bálint 1961. Párizs

Kiállítva:

- Bálint Endre kiállítása, Múcsarnok, Budapest, 1972.
- Bálint Endre kiállítása, Szentendrei Képtár, Szentendre, 1981.
- Bálint Endre gyűjteményes kiállítása, Múcsarnok, Budapest, 1984.
- Bálint Endre emlékkiállítása, Művészetek Háza, Szekszárd, 1986.
- Bálint Endre és Vajda Lajos grafikai munkáiból rendezett kiállítás, Mű-Terem Galéria, Budapest, 2002. október 12 – november 8.

Reprodukálva:

- Szabadi Judit: Bálint Endre, 41. kép, Budapest, 1969.

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

Vajda Lajos öröksége

Bálint Endre 1957-től 1962-ig öt évet töltött Párizsban, s ez az öt év festészetének meghatározó állomása lett. Bálint ekkoriban végleg elszakadt az École de Paris, Chagall és Braque művészetétől és rég elhunyt barátjának, Vajda Lajosnak köszönhetően rátalált saját hangjára. A filozófus-festő Szabó Lajos biztatására már 1954-ben Sárospatakon hozzálátott a vajdai örökség, a transzparens montázs feldolgozásához, 1957-es zsenyei rajzain pedig már felcsillant a technika festői alkalmazásának lehetősége is. Új típusú festményeinek témái és motívumai azonban csak a párizsi évek alatt érlelődtek meg benne igazán, s ebben jelentékeny szerepet játszott álomszerű magánya és honvágya. Vajdához hasonlóan Párizsban először fotómontázsokat készített, de Vajdától eltérően nem tudott elszakadni a festésztől. A párizsi időszak legemlékezetesebb alkotásai az utolsó két év festményei, a *Kiscelli Múzeum*, a *Népligeti álom*, a *Roueni látomás*, az *Itt már jártam valaha* és a *Felszállott a szépségmadár*. A szentendrei, sárospataki és zsenyei motívumokból, a gazdagon árnyalt bálinti koloritból és Vajda módszeréből úgy tűnik, valami igazán eredeti született Párizsban.

Varázslatos motívumok

Maga a festő egészen tárgyilagosan összegzi festői útját: „Sárospatakon ... Vajda áthatós módszerét alkalmazva 'montáltam', míg 1957 tavaszán Zsenyén ugyancsak ugyanezen rajzokat kombináltam össze régebbi eldobott olajmonotípiák kivágott darabjaival, megkísérelve, hogy valami dialektikus folyamatot provokáljak egy olyan szintézis felé, amiről kiderült, hogy nem ott, azokban az ábrákban, de később festészetemben kaptam meg igazolását ... úgynevezett 'párizsi időszakom' utolsó másfél évében festett képeimen már érzékelhető volt az a fajta kép-építkezés, ami egyenes hatása volt az 1959-ben készített fotómontázsaimnak” (Bálint, 1975, 27.). A technika azonban csak egyik oldala Bálint festészetének, a közönséget inkább kedves, bumfordi, mégis sejtelmes és titokzatos motívumai bűvölték el. A festmények varázsát nem csupán a technika adja, hanem az emblematis motívumok mögött rejlő elme és lélek ambivalens gazdagsága. „Talán annyit mondhatok, hogy az én festészetem létre sem jött volna szorongásaim nélkül, félelmeim nélkül és nosztalgiam nélkül. Ez a pikúra engem tartalmaz, játékaimmel, álmaimmal, szenvedéseimmel és szenvedélyeimmel együtt” (Bálint, 1972, 209.).

Egy korai képszonett

A *Felszállott a szépségmadár* a négy egymás mellett álló kép alatt futó verstől, a költő Bálint alkotásától kölcsönözte címét. A négy kis képről Bálint festészetének jól ismert alakjai tekintenek le a nézőre: a szentendrei rácsba foglalt kisördög, a Kis János szíjgyártó mestertől kölcsönzött bádoglovacska és a „cselédfolklorból” jól ismert nagy bajszerű Miska. A negyedik figura nem olyan gyakori szereplő, talán a *Népligeti álom* lámpagyújtójának metamorfózisát tisztelhetjük benne. A figurák és a kis versecske egyaránt a bálinti piktúra derűs oldalát mutatja: „*Felszállott a szépségmadár. Minek akkor országghatár. Sej haj döcög a batár. Halasember temetésén nevet a tatár. Írja Bálint Endre ki fűtyül minden rendre*”. A festmény érdekességét az adja, hogy Bálint jó tíz évvel későbbi képszonettjeihez hasonlóan az egyes képecskék önállóan is megállják a helyüket, de éppúgy festői egységet alkotnak, mint az *Itt már jártam valaha* epizódjai. A vers és a négy szereplőből három a populáris magyar népművészet világába kalauzol, miközben a montázs-technika és az absztrakció képzőművészeti asszociációkat kelt. A szürreális költői homály és a motívumokból áradó ambivalencia mellett ez a fajta feszültség is nagyban hozzájárul Bálint festészetének és mitológiájának varázsához.

Hornyik Sándor

Részletek

Felszállott a szépségmadár, Minek akkor országghatár, Minek akkor döcög a batár, Halasember temetésén nevet a tatár, Írja Bálint Endre ki fűtyül minden rendre